

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАЗАРЯН ГЕНРІХ ГЕНРІХОВИЧ

УДК: 657.1:334.012.42(043.3)

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З КОМЕРЦІЙНОГО
ПОСЕРЕДНИЦТВА (АГЕНТСЬКИХ ВІДНОСИН) У СФЕРІ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Житомир – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному технологічному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Скакун Людмила Степанівна,
Національна академія статистики,
обліку та аудиту (м. Київ),
доцент кафедри аудиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Шигун Марія Михайлівна,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана,
професор кафедри обліку підприємницької діяльності

кандидат економічних наук, доцент
Гордополова Наталія Василівна,
Вінницький інститут економіки
Тернопільського національного
економічного університету,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

Захист відбудеться “____” лютого 2013 р. о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.01 в Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103, ауд. 248.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103.

Автореферат розісланий “____” січня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради, к.е.н., доц.

К.В. Романчук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах динамічних змін зовнішнього та внутрішнього економічного середовища ефективне здійснення господарської діяльності залежить від скоординованої та налагодженої роботи системи управління. Поступове удосконалення форм співпраці та економічних зв'язків між економічними суб'єктами, які прагнуть реалізувати власні інтереси з найбільшою вигодою, сприяли розширенню меж застосування комерційного посередництва (агентських відносин), використання якого забезпечує раціональне споживання економічних ресурсів та підвищення конкурентоспроможності продукції (товарів, робіт та послуг). Однак наявність прорахунків та недоліків при налагодженні комунікаційних зв'язків із посередницькими структурами, нехтування факторами їх ефективного функціонування, не приділення належної уваги організації та контролю реалізації обов'язків, прав та відповідальності агента та принципала в процесі співпраці призводять до невиконання зобов'язань сторонами агентського договору.

Аналіз судової практики в Україні свідчить про існування недоліків та порушень порядку здійснення посередницьких операцій. Так, протягом 2006-2012 рр. в судовому порядку розглянуто 1239¹ справ (у 2012 р. розглянуто 36 % від загальної кількості справ) щодо недотримання умов агентських договорів, неналежного порядку ведення бухгалтерського обліку та контролю операцій, що здійснюються за такими договорами. Внаслідок цих обставин актуалізується проблема побудови ефективної системи бухгалтерського обліку посередницьких операцій, яка повинна забезпечити формування та надання зацікавленим користувачам повної та достовірної інформації з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Динамічний розвиток комерційного посередництва (агентських відносин), як відносно нового виду господарських відносин, формує підвищені вимоги до налагодження взаємовигідної співпраці між комерційним агентом та принципалом, яка б забезпечила високий рівень реалізації продукції принципала при понесенні найменших витрат. Використання системи агентських відносин створює принципово нові підходи та вимоги до надання інформації для потреб управління, що вимагає належним чином організованого процесу облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин).

Вагомий внесок у формування теоретичних та організаційно-методичних засад бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) здійснили вітчизняні дослідники: І.О. Бондаренко, Ф.Ф. Бутинець, І.Я. Верес, О.О. Герасименко, Н.В. Гордополова, А.Г. Загородній, Т.П. Данканич, З.О. Коваль, Г.В. Назарова, А.М. Панченко, В.В. Резнікова, Г.І. Сальнікова, Л.С. Скакун, О.О. Чуб, М.М. Шигун, та ін.; сучасні зарубіжні вчені А.Б. Арбузов, А. Барембрух (A. Varembruch), Н.М. Белоусова, К.М. Валішевський (Krz. M. Waliszewski), І.В. Гокінаєва, А.С. Жуков, К. Захажевський (K. Zacharzewski), І.Е. Кідацька (I.E. Kidacka), С.С. Корнева, Д.В. Курсеєв, О.Н. Липатова, В.Ю. Мінц, И.Ф. Рудковський, Є.С. Ричкова, Г.В. Савінов, С.М. Тресков, Є.С. Шаліта, Б. Шенько-Ковальська (B. Sieńko-Kowalska) та ін. Однак, не применшуючи ролі наукових праць дослідників в частині розвитку теорії та

¹ Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua>

практики бухгалтерського обліку комерційного посередництва (агентських відносин), невирішеними залишаються питання ідентифікації сутності такого виду операцій та їх класифікації; облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) у принципала та комерційного агента; порядку розкриття інформації у звітності підприємства; моделювання договірної політики для оптимізації оподаткування діяльності сторін агентського договору; визначення методичних засад аналізу оцінки ефективності застосування комерційного посередництва (агентських відносин). Недостатня розробленість теоретичних та організаційно-методичних підходів до бухгалтерського обліку використання комерційного посередництва (агентських відносин) обумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її актуальність, мету, завдання, наукову та практичну значимість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідницьких робіт Житомирського державного технологічного університету за темою № 354 “Бухгалтерський облік як інструмент інформаційного забезпечення функціонування комерційного посередництва у сфері господарювання” (номер державної реєстрації 0112U006051). У межах наукової програми автором виконані дослідження, пов'язані з теоретичним обґрунтуванням та удосконаленням організації й методики бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських) відносин.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій з удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) у сфері господарювання.

Для досягнення мети у дисертації поставлені та вирішені наступні завдання:

- проаналізувати розвиток комерційного посередництва в умовах інституційних змін з метою ідентифікації напрямів розвитку бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин);
- визначити зміст та уточнити підходи до класифікації операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) для розвитку теоретико-методологічних основ бухгалтерського обліку;
- охарактеризувати нормативне регулювання облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) з метою його уніфікації;
- встановити напрями організації виконання зобов'язань принципала та комерційного агента із забезпечення ефективного документообігу для достовірного та оперативного відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) в системі бухгалтерського обліку;
- систематизувати організаційно-методичні підходи до облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) у сфері господарювання з метою їх подальшого розвитку та удосконалення;
- оцінити інформаційну місткість звітності підприємства щодо повного та належного відображення інформації про операції з комерційного посередництва (агентських відносин) для задоволення інформаційних запитів системи управління щодо належного виконання умов агентського договору;

– здійснити моделювання договірної політики підприємства в частині операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) для подальшого удосконалення їх відображення в бухгалтерському та податковому обліку;

– розкрити методичні підходи до економічного аналізу оцінки ефективності застосування комерційного посередництва (агентських відносин) у сфері господарювання.

Об'єктом дослідження є процес облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин).

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) у сфері господарювання.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що ефективна організація та методичне забезпечення бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) підвищує достовірність інформації та сприятиме налагодженню ефективної співпраці та ухваленню раціональних управлінських рішень комерційним агентом та принципалом.

Методи дослідження. У ході дослідження використано загальнофілософські та загальнонаукові методи пізнання явищ і процесів. Методи теоретичного узагальнення, групування, порівняння та історичний метод використано в процесі дослідження генезису комерційного посередництва в умовах інституційних змін. Застосування методів причинно-наслідкового зв'язку та системного підходу дозволило ідентифікувати зміст та розробити класифікацію операцій з комерційного посередництва (агентських відносин). Аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення застосовано для удосконалення нормативного регулювання бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) та організації розподілу відповідальності між суб'єктами таких відносин за налагодження ефективного документообігу. Дослідження організаційно-методичних підходів до бухгалтерського обліку та відображення у звітності операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) здійснювалося із застосуванням методів узагальнення та конкретизації. Застосування методів аналогії, моделювання та формалізації дозволило розробити рекомендації з моделювання договірної політики підприємства в частині операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) та аналізу оцінки їх ефективності.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій та семінарів з проблем бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин), нормативно-правові акти України та інших країн, офіційні статистичні матеріали, Інтернет-ресурси, дані Єдиного державного реєстру судових рішень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій з удосконалення організації та методичного забезпечення бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин). У процесі проведеного дослідження отримано такі наукові результати:

вперше одержано:

– наукове обґрунтування напрямів облікової інтерпретації заходів з узгодження інтересів принципала та комерційного агента, ефективного здійснення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин), що сприяє задоволенню інформаційних запитів сторін та підвищенню результативності здійснення агентських відносин в умовах існування асиметрії інформації;

удосконалено:

– нормативне регулювання облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) в частині розробки рекомендацій з уніфікації його положень шляхом розробки Методичних рекомендацій з питань облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин), що призводить до збереження капіталу підприємства, сталого зростання його вартості та уникнення непродуктивних витрат діяльності сторін агентського договору;

– організаційне забезпечення достовірного відображення результатів співпраці між принципалом та комерційним агентом на основі збалансованого розподілу відповідальності за своєчасне та повне надання первинних та узагальнюючих бухгалтерських документів в ході співпраці, з урахуванням чого запропоновані зміни до змісту агентського договору та доведено неправомірність його ототожнення з договорами доручення й комісії, що створює передумови для реалізації інтересів сторін та розширенню сфери відносин пов'язаних з комерційним посередництвом;

– організаційно-методичний підхід до відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) на рахунках бухгалтерського обліку шляхом поглиблення системи аналітичного обліку та відповідного розширення змісту Положення про облікову політику підприємства, що сприяє наданню деталізованої інформації про зміну в структурі майна, доходів і витрат принципала та комерційного агента;

– реалізацію принципу повного висвітлення на основі розроблених рекомендацій з удосконалення текстової частини Приміток до річної фінансової звітності, запропонованого порядку двостороннього звітування принципала та комерційного агента з використанням розроблених форм внутрішньої звітності щодо здійснених операцій з комерційного посередництва (агентських відносин), що дозволяє сформулювати ефективний механізм взаємодії між зазначеними суб'єктами;

– методичний підхід до побудови інтегрованої системи оцінки ефективності використання комерційного посередництва (агентських відносин) принципалом на основі якісних (оперативність, інформативність, раціональність) критеріїв та кількісних (рентабельність комерційного посередництва) показників для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо його результативності та доцільності застосування в ході здійснення господарської діяльності;

дістало подальший розвиток:

– уточнення категорійно-понятійного апарату, встановлення економіко-правового та облікового змісту поняття “операції з комерційного посередництва (агентських відносин)” та розробка їх класифікації на основі теоретичного обґрунтування запропонованих ознак і видів (за тривалістю здійснення; за забезпеченням виконання

умов агентського договору; за формою розрахунків; за впливом на структуру майна підприємства; за сектором ринку; за кількістю учасників агентських відносин; за можливістю прогнозування наслідків здійснення операції), що дозволило сформулювати теоретичний базис для подальшого розвитку бухгалтерського обліку, розробки методичних підходів до облікового відображення таких господарських операцій;

– моделювання договірної політики підприємства в частині агентських відносин з урахуванням встановлених факторів впливу на порядок облікового відображення результатів та податкових наслідків здійснення операцій з комерційного посередництва (запропоновані напрями оптимізації оподаткування податком на прибуток результатів агентських відносин залежно від моделювання умов агентського договору), що дозволяє створити стимулюючі умови для розвитку діяльності принципала та комерційного агента.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці практичних рекомендацій з удосконалення організації та методичного забезпечення облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин). Основні теоретичні та прикладні розробки впроваджено в практичну діяльність підприємств і навчальний процес, зокрема:

– рекомендації з удосконалення структури та змісту агентського договору й розподілу відповідальності між комерційним агентом та принципалом (ТОВ “ТОП-ТУР” (довідка № 24 / 11 від 15 вересня 2011 р.));

– методичні рекомендації щодо облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) у комерційного агента та принципала з використанням запропонованих рівнів аналітичного обліку, внутрішньої звітності щодо здійснених операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) (ПФ “ТЕЛЛУС” (довідка № 214-06 / 2 від 25 квітня 2012 р.));

– методичний підхід до оцінки ефективності використання комерційного посередництва (агентських відносин) принципалом на основі кількісних та якісних показників (Підприємство об’єднання громадян (релігійної організації, профспілки) “Ортосвіт”) (довідка № 128 від 04 липня 2012 р.));

– пропозиції з удосконалення навчальних програм і у процесі викладання дисципліни “Фінансовий облік II” (Житомирський державний технологічний університет (довідка № 44-45 / 790 від 15 травня 2012 р.)).

Особистий внесок дисертанта. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача, що полягає у дослідженні комплексу теоретичних та практичних питань, пов’язаних з удосконаленням організації та методичного забезпечення бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин).

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, викладені в дисертації, доповідалися, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на 8 міжнародних, всеукраїнських та міжвузівських науково-практичних конференціях, що відображено в публікаціях [6-13].

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 5 статей загальним обсягом 3,73 друк. арк. (з них особисто автору належить 3,38 друк. арк.), 8 тез доповідей загальним обсягом 1,62 друк. арк. Публікації повною мірою відображають основні результати дисертації.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст дисертації викладено на 186 сторінках друкованого тексту. Дисертація містить 23 таблиці (з яких 2 таблиці розміщені на 3 сторінках) і 23 рисунки (з яких 5 рисунків розміщені на 5 сторінках), 26 додатків, розміщених на 140 сторінках. Список використаних джерел нараховує 296 найменувань і розміщений на 33 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, значимість дослідження для розвитку науки та практики, відображено зв'язок теми з науковими планами і програмами, визначено стан наукової розробки проблеми, мету і завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет і гіпотезу дослідження, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних наукових результатів.

У першому розділі **“Теоретичні засади бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин)”** досліджено генезис комерційного посередництва в умовах інституційних змін, визначено економіко-правовий, обліковий зміст та удосконалено класифікацію операцій з комерційного посередництва (агентських відносин); охарактеризовано нормативне регулювання облікового відображення такого виду операцій.

Розвиток комерційного посередництва (агентських відносин) як одного із інститутів ринкової економіки здійснюється в умовах трансформації відносин власності та недостатньої кореляції правового та економічного базису їх розвитку. На основі використання інституційного підходу створюються передумови для комплексної оцінки результатів співпраці принципала та комерційного агента, уникнення нерівномірного розподілу інформації між сторонами договору та розробки організаційно-економічного механізму забезпечення балансу їх інтересів (рис. 1). Опрацювання комплексної системи облікового відображення наслідків здійснення агентських відносин у принципала та комерційного агента в межах визначених витратного та інформаційного напрямів сприяє здійсненню адекватної оцінки та аналізу умов їх функціонування, створює передумови для уникнення формування опортуністичної поведінки сторін агентського договору.

Поняття **“операції з комерційного посередництва (агентських відносин)”** застосовується на перетині економічних та юридичних наук, що пов'язано з особливостями формування цивільно-правових відносин між сторонами агентського договору. Дослідження змісту поняття **“операції з комерційного посередництва (агентських відносин)”** свідчить про відсутність єдиних підходів до встановлення його сутності та особливостей прояву, що дозволило обґрунтувати доцільність ідентифікації змісту такого поняття з економіко-правової та облікової точок зору.

Рис. 1. Напрями розвитку бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) в умовах інституційних змін

З економічної точки зору “операції з комерційного посередництва (агентських відносин)” – це сукупність економічних зв’язків між суб’єктами господарювання, що формуються з метою реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) через комерційного посередника, який діє в інтересах та під контролем принципала з метою отримання винагороди за наданні посередницькі послуги. З правової точки зору зазначене поняття слід трактувати як сукупність правочинів пов’язаних з укладенням та виконанням умов агентського договору, які спрямовані на здійснення комерційним агентом як юридичних, так і фактичних дій, кінцевою метою яких є встановлення договірних зобов’язань між принципалом і третьою особою, забезпечення інтересів принципала та уникнення економічних ризиків. З облікової точки зору вищезазначене поняття слід трактувати як сукупність фактів господарського життя, що виникають на підставі агентського договору, за яким одна сторона діє в інтересах та за рахунок іншої сторони, що призводить до змін в структурі активів, зобов’язань та власного капіталу принципала, комерційного агента та третіх сторін. Даний підхід забезпечує розробку єдиної теоретико-методичної основи для облікового відображення, удосконалення і розвитку системи агентських відносин.

Наявність множини диференційованих ознак та критеріїв класифікації операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) зумовлюють відсутність єдиних систематизованих підходів до виокремлення їх видів. На основі аналізу існуючих підходів до класифікації посередницьких операцій для цілей бухгалтерського обліку удосконалено класифікацію операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) на основі теоретичного обґрунтування запропонованих ознак (за тривалістю здійснення; за забезпеченням виконання умов агентського договору; за формою розрахунків; за впливом на структуру майна підприємства; за сектором ринку; за кількістю учасників агентських відносин; за можливістю прогнозування наслідків здійснення операції) та виокремлення відповідних видів таких операцій. Використання запропонованої класифікації операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) є основою для побудови раціональної системи рахунків аналітичного обліку.

Нерозвиненість та суперечливість окремих положень нормативно-правової бази, що регулює відносини між суб’єктами комерційного посередництва (агентських відносин), зумовлює виникнення недоліків в частині законодавчого регулювання бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин). На основі аналізу існуючих нормативно-правових актів різних рівнів у сфері регулювання бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) встановлено, що їх положеннями передбачено концептуальні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про майно, витрати та доходи суб’єкта господарювання, розкриття її у фінансовій звітності без урахування особливостей здійснення комерційного посередництва (агентських відносин). У зв’язку з цим розроблені Методичні рекомендації з питань облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин), використання яких сприятиме достовірному та повному відображенню операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) у звітності підприємства, забезпечить налагодження ефективних та дієвих комунікаційних зв’язків між агентом, принципалом та третіми сторонами.

Другий розділ **“Розвиток організації та методичного забезпечення бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин)”** присвячено вирішенню проблемних питань організації виконання зобов’язань з налагодження ефективного документообігу бухгалтерських документів принципалом та агентом, розвитку організаційно-методичних підходів до облікового відображення та розкриття інформації про операції з комерційного посередництва (агентських відносин) у звітності підприємства.

Характер правовідносин сторін агентського договору та дискусійність співвідношення даного виду договору з договорами доручення та комісії, зумовлює необхідність їх чіткого розмежування та встановлення специфіки договірної забезпечення виконання зобов’язань сторін при застосуванні комерційного посередництва. На основі критичного аналізу спільних та відмінних ознак договорів доручення, комісії та агентського договору доведено неправомірність їх ототожнення з чітким встановленням меж їх застосування, що дозволяє правильно ідентифікувати предмет агентського договору.

Критичний аналіз змісту 25-ти агентських договорів дозволив встановити, що організація розподілу відповідальності між суб’єктами агентських відносин щодо налагодження ефективної системи руху та обміну бухгалтерськими документами врегульовані фрагментарно та на рівні встановлення лише загальних положень, передбачених нормами законодавства. Зазначені недоліки призводять до несвоєчасного надходження та обробки бухгалтерських документів, виникнення конфліктних ситуацій між сторонами, зростання ймовірності настання економічних ризиків, відображення на рахунках бухгалтерського обліку неповної та недостовірної інформації. З метою організації виконання зобов’язань принципала та комерційного агента з налагодження ефективної системи документообігу бухгалтерських документів в процесі здійснення агентських відносин, зниження негативних наслідків співпраці, уникнення зростання асиметрії інформації запропоновані основні напрями розподілу відповідальності за належну організацію документального забезпечення облікових записів при застосуванні комерційного посередництва. Використання такого порядку організації розподілу відповідальності між сторонами агентських відносин сприятиме упорядкованості руху та своєчасності одержання бухгалтерських документів.

Здійснення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) зумовлює формування агентських витрат та доходів як об’єктів бухгалтерського обліку, що визначає потребу правильного їх облікового відображення у комерційного агента та принципала на основі встановлення відповідних рахунків бухгалтерського обліку, за допомогою яких буде проводитись систематизація та накопичення інформації про зміни, що відбулись в складі доходів і витрат, що виникли в результаті здійснення агентських відносин. Для підвищення точності інформаційного забезпечення процесу управління та виявлення прихованих резервів розвитку агентських відносин запропонована система аналітичних рахунків з подальшим її включенням до робочого плану рахунків принципала та комерційного агента, модель облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) відповідно до етапу договірних відносин (рис. 2)

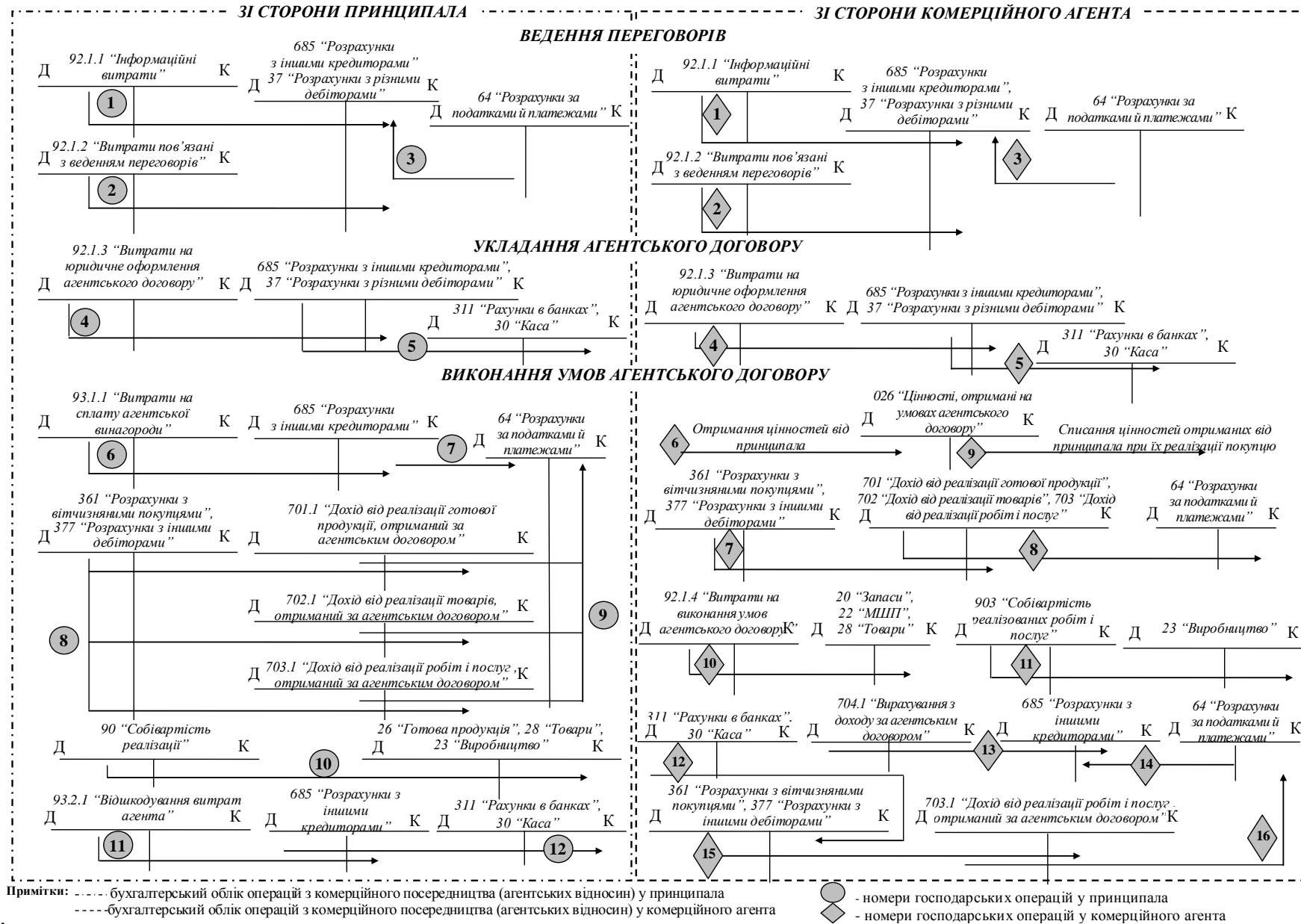

Рис. 2. Модель бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин)

При здійсненні операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) право власності на продукцію (товари, роботи, послуги) до комерційного агента не переходить. У зв'язку з цим, запропоновано доповнити робочий план рахунків комерційного агента шляхом відкриття субрахунку 026 "Цінності, отримані на умовах агентського договору", що сприятиме адекватному відображенню таких операцій в процесі здійснення агентських відносин та своєчасному одержанню необхідної інформації системою управління. Застосування запропонованого методичного підходу до відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) надає змогу підвищити інформативність і достовірність даних, відображених у звітності підприємства, для забезпечення реалізації інформаційної та контрольної функцій бухгалтерського обліку.

Постійне упорядкування та удосконалення облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) забезпечується розвитком складових облікової політики підприємства. Враховуючи особливості визнання та відображення на рахунках бухгалтерського обліку доходів та витрат, що виникають в процесі здійснення агентських відносин, розроблені рекомендації з удосконалення Положення про облікову політику підприємства з метою забезпечення формування єдиного інформаційного середовища з урахуванням запитів системи управління.

Недостатня врегульованість порядку представлення інформації у фінансовій звітності щодо операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) формує перешкоди для функціонування єдиної системи накопичення інформації для потреб управління та здійснення належного контролю за використанням ресурсного потенціалу сторін агентського договору. З метою формування комплексу дій щодо задоволення інформаційних інтересів комерційного агента та принципала запропоновано інформаційне доповнення текстової частини Приміток до річної фінансової звітності щодо операцій з комерційного посередництва.

Надання неупередженої, достовірної та повної інформації про здійснені операції з комерційного посередництва (агентських відносин) за кожним із агентських договорів слід здійснювати на основі розробленого порядку двостороннього звітування та пакету внутрішньої звітності (Звіт комерційного агента про здійснені операції з комерційного посередництва (агентських відносин) та Звіт принципала про обсяги нарахованої та виплаченої агентської винагороди). Використання зазначених пропозицій надає змогу здійснювати внутрішній контроль за повнотою виконання зобов'язань за агентським договором, регламентувати обсяги здійснених операцій та порядок сплати агентської винагороди.

Третій розділ роботи **"Удосконалення облікового забезпечення управління операціями з комерційного посередництва (агентських відносин)"** присвячений дослідженню невирішених питань моделювання договірної політики підприємства в частині операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) та розробці шляхів удосконалення методичних підходів до оцінки ефективності їх застосування.

Укладення агентського договору та моделювання договірної політики створюють основу для зміни цивільно-правових наслідків здійснення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин), що в подальшому впливає на

особливості оподаткування фінансових результатів господарювання принципала та комерційного агента. Особливість посередницьких угод полягає в тому, що вони не передбачають переходу права власності на товар, а лише зобов'язують комерційного агента вчинити певні дії на виконання зазначених в агентському договорі домовленостей. Опрацювання та узгодження положень договору, обрання найбільш оптимального його змісту для досягнення запланованих результатів діяльності комерційним агентом та принципалом впливають на побудову договірної політики суб'єктів агентських відносин. Зміни в оподаткуванні діяльності суб'єктів господарювання, можливість варіювання умовами агентських договорів в межах диспозитивних норм законодавства створюють передумови для розробки заходів з модифікації цивільно-правових наслідків операцій з комерційного посередництва (агентських відносин). Укладаючи агентські договори слід враховувати, що на облікове відображення результатів агентських відносин та виникнення податкових наслідків впливає вибір моменту отримання доходу та визнання витрат, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування у принципала та комерційного агента.

Враховуючи наведений фактор, запропоновані основні напрями оптимізації оподаткування податком на прибуток операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) залежно від вибору моделі договірної політики при укладенні агентського договору (чітке визначення дати складання, надання та затвердження звіту комерційного агента про здійсненні операції з комерційного посередництва (агентських відносин) з метою достовірного відображення доходів та витрат, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування; встановлення випадків та обов'язку принципала щодо відшкодування або неповернення витрат, понесених комерційним агентом в процесі виконання положень агентського договору понад суму агентської винагороди; обрання принципалом та / або комерційним агентом спрощеної системи оподаткування (zareєструватись платником єдиного податку третьої, четвертої, п'ятої або шостої груп суб'єктів господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності залежно від особливостей діяльності). Використання запропонованих напрямів оптимізації податкового навантаження з податку на прибуток дозволяє розробити ефективні заходи з організації взаємовигідних відносин між комерційним агентом та принципалом, а також сприяє посиленню впевненості у законності та доцільності здійснених операцій, повноти та достовірності їх відображення в бухгалтерському обліку.

Економічне значення комерційного посередництва (агентських відносин) полягає в його здатності встановлювати єдність просторової та економічної розмежованості виробництва та споживання продукції, з максимально можливою вигодою для принципала та комерційного агента. Разом з тим, відсутність належного наукового обґрунтування та єдиного методичного підходу до оцінки ефективності агентських відносин зумовили потребу розробки інтегрованої системи показників оцінки ефективності застосування комерційного посередництва (агентських відносин). Для визначення ступеня реалізації повноважень агента передбачених положеннями агентського договору, обґрунтовано доцільність застосування критеріїв якісної оцінки їх ефективності: оперативності, інформативності, раціональності.

У напрямі кількісної оцінки ефективності застосування реалізації операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) запропоновано розраховувати показник рентабельності комерційного посередництва (агентських відносин). Якщо розраховане значення рентабельності комерційного посередництва (агентських відносин) більше 1 – доцільно використовувати агентську схему при реалізації продукції (товарів, робіт та послуг); якщо рентабельність комерційного посередництва (агентських відносин) дорівнює 0 – використання агентської схеми забезпечує тільки відшкодування вкладеного капіталу принципалом; рентабельність комерційного посередництва (агентських відносин) менше 1 – доцільно реалізовувати продукцію (товари, роботи та послуги) власними силами, оскільки використання послуг комерційного агента призведе до понесення збитків (рис. 3).

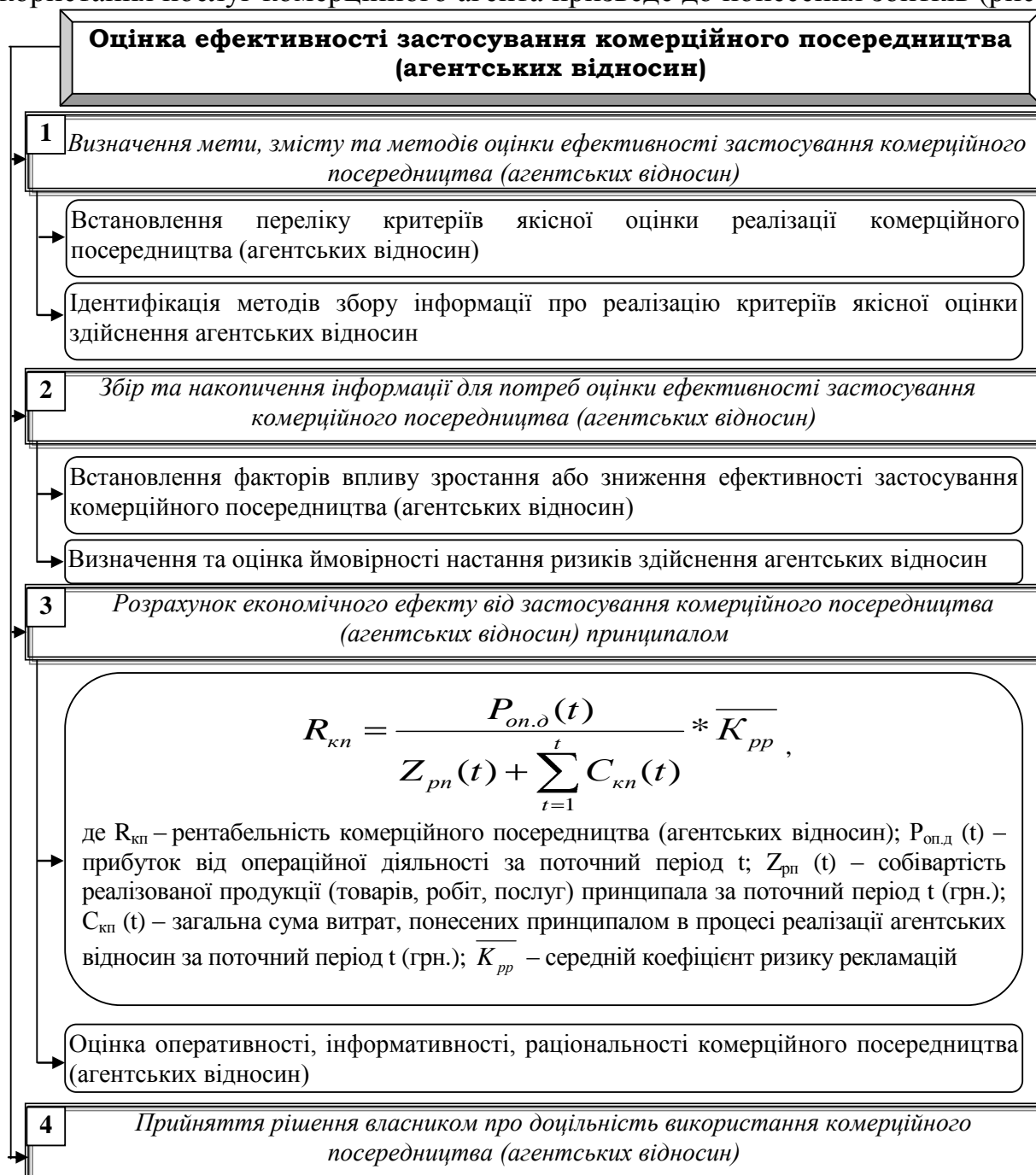

Рис. 3. Інтегрована система оцінки ефективності використання комерційного посередництва (агентських відносин)

Використання запропонованої інтегрованої системи оцінки ефективності використання комерційного посередництва (агентських послуг) дає змогу комплексно оцінити результативність використання такого виду послуг, встановити доцільність та дієвість їх застосування для господарської діяльності принципала з урахуванням середнього рівня ризику рекамацій, збалансованість співпраці комерційного агента та принципала.

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційної роботи є вирішення наукового завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень і розробці практичних рекомендацій з удосконалення організації та методичного забезпечення бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) у сфері господарювання. Одержані результати дають можливість зробити наступні висновки.

1. Розвиток неінституційної економічної теорії спрямований на формування механізмів виявлення економічних інтересів суб'єктів господарювання та їх гармонізації, що дозволяє дослідити господарську діяльність підприємства з урахуванням впливу різних інституційних чинників. Потреба наукового обґрунтування моделей оптимізації взаємодії принципала та комерційного агента в ході здійснення посередницької діяльності з урахуванням особливостей формування інституційного середовища, надали змогу систематизувати особливості та виокремити подальші напрями розвитку бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) (витратний та інформаційний), врахування яких в процесі налагодження співпраці дозволяє забезпечити уникнення опортуністичної поведінки сторін агентського договору та налагодити стійкі взаємовигідні відносини між ними.

2. Неузгодженість термінологічного апарату в частині встановлення змісту основних категорій комерційного посередництва (агентських відносин) призводить до виникнення помилок при обліковому відображенні операцій, що виникають у ході здійснення агентських відносин. Запропоноване уточнення сутності поняття “операції з комерційного посередництва (агентських відносин)”, що дозволило обґрунтувати рекомендації з удосконалення класифікації такого виду господарських операцій для потреб їх достовірного облікового відображення. Термінологічна визначеність та використання запропонованої класифікації дозволяють посилити контроль за процесом здійснення агентських відносин та формують теоретичну основу для розвитку організаційно-методичних положень системи бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин).

3. Недостатність та недосконалість існуючої законодавчої бази щодо облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) зумовлює неспроможність чинних нормативно-правових актів належним чином регулювати існуючі відносини в сфері комерційного посередництва та забезпечити достовірне відображення результатів їх здійснення. З метою усунення зазначених недоліків удосконалено нормативне регулювання облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) шляхом розробки Методичних

рекомендацій з питань облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин), що забезпечить уникнення випадків викривлення інформації про результати здійснення такого типу відносин та сприятиме збереженню майна суб'єктів господарювання.

4. Неоднозначний та неадекватний поставленим завданням розподіл відповідальності за налагодження ефективної системи обміну бухгалтерськими документами між принципалом та комерційним агентом призводить до виникнення надання недостовірної інформації та понесення наднормативних втрат сторонами агентських відносин. У зв'язку з цим розроблено порядок організації розподілу відповідальності між сторонами агентських відносин за невиконання або неналежне виконання зобов'язань щодо своєчасності та повноти надання бухгалтерських документів, запропоновано зміни до змісту агентського договору та доведено неправомірність його ототожнення з договорами доручення та комісії. Використання зазначених рекомендацій сприяє налагодженню стійких довірчих взаємовідносин між комерційним агентом і принципалом на основі формування достовірної інформації про результати їх співпраці.

5. Неспроможність існуючих організаційно-методичних підходів до облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) сформувані необхідні масиви інформації для потреб управління призводить до фрагментарного та некоректного відображення фактів господарського життя зазначеної сфери діяльності. З метою формування передумов для облікового відображення результатів правовідносин принципала та комерційного агента під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього економічного середовища запропоновано розширити систему аналітичного та позабалансового обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин). Для підвищення достовірності облікових даних розроблені пропозиції з удосконалення Положення про облікову політику підприємства в частині формування та визнання витрат та доходів, що виникають в ході здійснення агентських відносин, що забезпечує формування єдиного інформаційного базису для прийняття управлінських рішень та реалізацію принципу обачності.

6. Існування недоліків в частині інформаційної місткості звітності підприємств щодо обсягів здійснених операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) призводить до погіршення реалізації зворотного зв'язку між керуючою і керованою системами управління. Для зниження інформаційного ризику в процесі співпраці комерційного агента та принципала запропоновано доповнити текстову частину Приміток до річної фінансової звітності, а також розроблено порядок двостороннього звітування та форми внутрішньої звітності щодо операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) (Звіт комерційного агента про здійснені операції з комерційного посередництва (агентських відносин) та Звіт принципала про обсяги нарахованої та виплаченої агентської винагороди), що забезпечує розвиток організаційно-методичних засад внутрішнього контролю обсягів здійснених операцій, правильності та своєчасності розрахунків за агентським договором.

7. Неврегульованість єдиної структури агентського договору, наявність особливостей в оподаткуванні операцій з комерційного посередництва (агентських відносин), які впливають на формування фінансових результатів та структуру активів принципала та комерційного агента, зумовлюють необхідність моделювання умов агентських договорів. Систематизація особливостей оподаткування операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) та їх детальний аналіз дозволили встановити напрями оптимізації оподаткування податком на прибуток залежно від моделювання та побудови положень агентського договору, що сприяє розробці ефективних заходів з налагодження взаємовигідних відносин між комерційним агентом та принципалом.

8. Відсутність загальновизнаної системи показників та єдиного підходу до оцінки ефективності застосування комерційного посередництва (агентських відносин), існування ряду недоліків у існуючих методичних підходах зумовили розробку інтегрованої системи оцінки ефективності використання комерційного посередництва (агентських відносин) принципалом. Запропонована інтегрована система базується на використанні якісних критеріїв та кількісних показників з урахуванням середнього рівня коефіцієнту ризику реклаमाцій, використання якої дозволяє обґрунтувати доцільність використання агентської схеми реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) в подальшій господарській діяльності принципала.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Казарян Г.Г. Сутність поняття “посередницькі операції” / Г.Г. Казарян // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – Житомир: ЖДТУ, 2011. – Випуск 3 (21). – С. 115-120 (0,52 друк. арк.).

2. Казарян Г.Г. Методичні засади облікового відображення посередницьких операцій (агентських відносин) / Г.Г. Казарян // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – № 1 (59). – Ч. 2. – С. 25-31 (0,98 друк. арк.).

3. Казарян Г.Г. Нормативно-правове регулювання посередницьких операцій: актуальні питання / Г.Г. Казарян // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – Випуск 1 (21). – С. 131-144 (0,91 друк. арк.).

4. Казарян Г.Г. Оцінка ефективності посередницьких операцій (агентських відносин) / Г.Г. Казарян // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – № 2 (60). – Ч. 1. – С. 40-42 (0,52 друк. арк.).

5. Казарян Г.Г. Удосконалення договірної політики підприємства в частині операцій з комерційного посередництва / Г.Г. Казарян, Л.С. Скакун // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – № 3 (61). – С. 53-57 (загальний обсяг 0,80 друк. арк.,

особисто автору належить 0,45 друк. арк.: систематизовані підходи до оптимізації оподаткування результатів діяльності сторін агентського договору шляхом використання положень договірної політики підприємства).

Тези та тексти доповідей на конференціях

6. Казарян Г.Г. Проблемні питання бухгалтерського обліку посередницьких операцій (агентських відносин) / Г.Г. Казарян // Зимові читання, присвячені ідеям П.П. Німчинова та І.В. Малишева: збірник тез та текстів виступів на Десятій всеукраїнській науковій інтернет-конференції, присвяченій видатним вченим в галузі бухгалтерського обліку д.е.н., проф. І.В. Малишеву, д.е.н., проф. П.П. Німчинову (м. Житомир, 22-23 лютого 2012 р.) / МОНмолодьспорт України, Житомир. держ. технолог. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – 208 с. – С. 175-176 (0,16 друк. арк.).

7. Казарян Г.Г. Актуальні питання договірної регулювання комерційного посередництва (агентських відносин) / Г.Г. Казарян // Стратегічні напрями розвитку національної економіки у посткризовий період: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Львів, 2-3 квітня 2012 р.). – Львів: СПОЛОМ, 2012. – 354 с. – С. 229-233 (0,26 друк. арк.).

8. Казарян Г.Г. Документальне оформлення посередницьких операцій: порівняльний аспект / Г.Г. Казарян // Аналіз та прогнозування трансформаційних процесів в економіці сучасного світу: проблеми та перспективи: матеріали Х міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 6-7 квітня 2012 р.). – Київ: Аналітичний центр “Нова Економіка”, 2012. – Ч II. – 120 с. – С. 92-95 (0,17 друк. арк.).

9. Казарян Г.Г. Поняття “посередництво”: економіко-правова інтерпретація / Г.Г. Казарян // Проблеми і перспективи реалізації облікової, контрольної та аналітичної функцій у соціокультурному просторі сучасного бізнесу: матеріали ІV міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Донецьк, 25 квітня, 2012 р.). – Донецьк, 2012. – 565 с. – С. 501-503 (0,23 друк. арк.).

10. Казарян Г.Г. Договірна політика посередницьких операцій як фактор оптимізації процесу оподаткування / Г.Г. Казарян // Інтеграційні процеси та пріоритетні орієнтири розвитку економіки України: економіка, фінанси, право: збірник матеріалів XV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 27 квітня 2012 р.). – К.: УДУФМТ, 2012. – 504 с. – С. 389-392 (0,25 друк. арк.).

11. Казарян Г.Г. Відображення у звітності підприємства інформації про операції з комерційного посередництва / Г.Г. Казарян // Проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту: збірник тез та матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Севастополь-Житомир, 11-13 травня 2012 р.) / відп. ред. д.е.н., проф. О.В. Кантаєва. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – 312 с. – С. 90-93 (0,19 друк. арк.).

12. Казарян Г.Г. Теоретичні аспекти формування та розвитку теорії агентських відносин: економічна інтерпретація / Г.Г. Казарян // Соколовские чтения в Житомире: наследие и развитие идей великого ученого: сборник тезисов научной интернет-конференции, посвященной памяти Заслуженного профессора Житомирского государственного технологического университета Я.В. Соколова (г. Житомир, 17 июня 2012 г.) / МОНмолодежьспорт Украины, Житомир. госулар. технол. ун-т. – Житомир: ЖГТУ, 2012. – 140 с. – С. 68-70 (0,18 друк. арк.).

13. Казарян Г.Г. Комерційне посередництво (агентські відносини): перешкоди при організації взаємовигідної співпраці / Г.Г. Казарян // Проблеми бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в Україні: збірник тез і матеріалів науково-практичної конференції, присвяченої Дню бухгалтера (м. Житомир, 16 липня 2012 р.) / МОНмолодьспорт України, Житомир. держ. технолог. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – 136 с. – С. 51-53 (0,18 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Казарян Г.Г. Бухгалтерський облік операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) у сфері господарювання. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Житомир, 2013.

Наукове дослідження присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних положень і розробці практичних рекомендацій з удосконалення організації та методичного забезпечення бухгалтерського обліку операцій з комерційного посередництва (агентських відносин) у сфері господарювання.

У роботі уточнено сутність поняття “операції з комерційного посередництва (агентських відносин)” та удосконалено їх класифікацію. Розроблено рекомендації з удосконалення нормативного регулювання бухгалтерського обліку та методичних підходів до облікового відображення операцій з комерційного посередництва (агентських відносин), Положення про облікову політику підприємства та форм внутрішніх звітів, внесено зміни до зовнішньої звітності щодо операцій такого виду. Удосконалено порядок організації розподілу відповідальності між сторонами агентських відносин за невиконання або неналежне виконання зобов’язань щодо своєчасності та повноти надання бухгалтерських документів, моделювання договірної політики та підходи до побудови інтегрованої системи оцінки ефективності комерційного посередництва.

Ключові слова: комерційний агент, принципал, агентський договір, агентська винагорода, комерційне посередництво (агентські відносини), договірна політика.

АННОТАЦИЯ

Казарян Г.Г. Бухгалтерский учет операций коммерческого посредничества (агентских отношений) в сфере хозяйствования. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Житомирский государственный технологический университет Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Житомир, 2013.

Объектом исследования является процесс учетного отражения операций коммерческого посредничества (агентских отношений).

Предметом исследования является совокупность теоретических и организационно-методических положений бухгалтерского учета операций коммерческого посредничества (агентских отношений) в сфере хозяйствования.

Гипотеза исследования основывается на предположении, что эффективная организация и методическое обеспечение бухгалтерского учета операций коммерческого посредничества (агентских отношений) повышает достоверность информации и способствует установлению эффективного сотрудничества и принятию рациональных управленческих решений коммерческим агентом и принципалом.

Целью исследования является научное обоснование теоретических положений, а также разработка практических рекомендаций по совершенствованию организации и методики бухгалтерского учета операций с коммерческого посредничества (агентских отношений) в сфере хозяйствования.

В работе впервые получено научное обоснование направлений учетной интерпретации мер по согласованию интересов принципала и коммерческого агента, эффективного осуществления операций коммерческого посредничества (агентских отношений), способствующих удовлетворению информационных запросов сторон и повышению результативности осуществления агентских отношений в условиях существования асимметрии информации.

В диссертации обоснованы: методические подходы к моделированию договорной политики агентских отношений с учетом установленных факторов влияния на порядок учетного отражения результатов и возникновения налоговых последствий операций коммерческого посредничества (предложены направления оптимизации налогообложения налогом на прибыль результатов агентских отношений в зависимости от моделирования условий агентского договора); классификация операций коммерческого посредничества (агентских отношений) на основании теоретического обоснования предложенных признаков и видов, позволяющих сформировать теоретический базис для разработки методических подходов к учетному отражению таких операций.

Предложены: рекомендации по совершенствованию текстовой части Примечаний к годовой финансовой отчетности, разработаны формы внутренней отчетности о совершенных операциях коммерческого посредничества (агентских отношений) (Отчет коммерческого агента о предоставлении операций коммерческого посредничества (агентских отношений) и Отчет принципала об объемах начисленного и выплаченного агентского вознаграждения); организации исполнения обязательств принципалом и коммерческим агентом путем сбалансированного распределения ответственности за организацию документооборота; изменения содержания агентского договора, способствующие реализации интересов сторон и расширению сферы их отношений.

Усовершенствованы: правовые основы учетного отражения операций коммерческого посредничества (агентских отношений) путем разработки Методических рекомендаций по вопросам учетного отражения операций коммерческого посредничества (агентских отношений), способствующих сохранению капитала организации и стабильному росту ее стоимости; организационно-методические подходы к отражению операций коммерческого посредничества (агентских отношений) на счетах бухгалтерского учета путем

расширения системы аналитического и внебалансового учета затрат и доходов, возникающих в ходе реализации агентских отношений; организацию бухгалтерского учета операций коммерческого посредничества (агентских отношений) путем разработки рекомендаций по расширению содержания Положения об учетной политике организации, способствующие предоставлению детализированной информации об изменении в структуре доходов и расходов принципала и коммерческого агента.

В части усовершенствования оценки сотрудничества принципала и коммерческого агента предложена методика построения интегрированной системы оценки эффективности использования коммерческого посредничества (агентских отношений) принципалом с использованием качественных и количественных критериев оценки. В части количественных показателей оценки эффективности использования коммерческого посредничества (агентских отношений) предложен показатель рентабельности коммерческого посредничества. В случае если рассчитанное значение рентабельности коммерческого посредничества (агентских отношений) больше 1 – целесообразно использовать агентскую схему при реализации продукции (товаров, работ и услуг), если показатель рентабельности коммерческого посредничества (агентских отношений) равен 0 – использование агентской схемы обеспечивает только возмещение вложенного капитала принципалом; если рентабельность коммерческого посредничества (агентских отношений) меньше 1 – целесообразно реализовывать продукцию (товары, работы и услуги) своими силами, поскольку использование услуг коммерческого агента приведет к убыткам.

Уточнено: научный понятийный аппарат категории “операции коммерческого посредничества (агентских отношений)”, позволяющий обосновать дальнейшие направления развития и совершенствования системы бухгалтерского учета результатов сотрудничества принципала и коммерческого агента.

Ключевые слова: коммерческий агент, принципал, агентский договор, агентское вознаграждение, коммерческое посредничество (агентские отношения), договорная политика.

SUMMARY

Kazarian G.G. Accounting transactions with commercial brokerage (agency relations) in business sphere. – Manuscript.

Thesis for obtaining the degree of candidate of economic sciences by specialty 08.00.09 – Accounting, Analysis and Auditing (by the types of economic activity). – Zhytomyr State Technological University, Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine. – Zhytomyr, 2013.

Scientific research is dedicated to the grounding of the theoretical statements and developing practical recommendations on improving organization and methodic support of accounting for transactions with commercial brokerage (agency relations) in business sphere. The essence of the concept “transactions with commercial brokerage (agency relations)” has been clarified in the thesis as well as their classification has been improved. Recommendations on improving accounting regulations as well as the methodic approaches towards accounting reflection of transactions with commercial brokerage (agency

relations), statements of company's accounting policy and forms of internal reports have been worked out; changes in external reports dealing with the transactions of the aforementioned type have been introduced. Issues as follows have been improved: the procedure of distributing responsibility between the parties of agency relations concerning the failure of meeting obligations or their improper execution in terms of timeliness and completeness of presenting accounting documents; modeling contract policy as well as approaches towards the development of the integrated system of assessing the efficiency of commercial brokerage.

Key words: commercial agent, principal, agent agreement, commission, commercial brokerage (agency relations), agreement policy.

Підписано до друку 08.01.2013 р. Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Замовлення №

ФОП Кузьмін Дн.Лі. Свідоцтво про державну реєстрацію № 454561 від 16.10.2007 р.
10005, м. Житомир, вул. Київська, 47 кв. 13